

3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі свідку у зв'язку з виконанням його обов'язків.

Отже, свідком у кримінальному процесі є особа, якій відомі або можуть бути відомі обставини, що підлягають доказуванню під час кримінального провадження, і яка викликана для давання показань.

1. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 5 листопада 2015 р.: (ОФЦ. ТЕКСТ). К.: ПАЛИВОДА А.В., 2015. 64 с.

2. Кримінально-процесуальний кодекс України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1001-05/page4>.

3. Томин С.В. Показання анонімних свідків у кримінальному процесі України: поняття та умови допустимості. Держава і право. Випуск 57. 2012. с. 431-436.

Гаркуша Вячеслав Вікторович
к.ю.н., доцент кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ПЕРШОЧЕРГОВИХ ЗАХОДІВ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», затверджена указом Президента України від 12.01.2015 серед пріоритетних питань визначає вектор безпеки - це забезпечення гарантій безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності. Україна має стати державою, що здатна захистити свої кордони та забезпечити мир не тільки на своїй території, а й у європейському регіоні [1]. Безпека держави та її громадян великою мірою залежить від надійної та ефективної правоохоронної системи, її здатності служити та захищати суспільні та державні інтереси.

Враховуючи, що правоохоронні органи у сучасній Україні повинні бути насамперед сервісними службами, що допомагають суспільству влаштувати безпечний та законний добробут у власній країні, сьогодні керівництвом МВС України запроваджено Концепцію розвитку органів внутрішніх справ, яка передбачає формування МВС України як інституту європейського зразка та формування поліції як основного виконавця щодо забезпечення безпеки населення. З цією метою Кабінет Міністрів України 22 жовтня 2014 року затвердив Стратегію розвитку органів внутрішніх справ України[2] та Концепцію першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ [3].

Розглянемо основні положення вказаної концепції та окреслимо головні напрями реформування МВС. Реформа Міністерства покликана відкинути все непотрібне, а також взяти все найкорисливіше для МВС. Реалізацію положень Концепції передбачається досягти шляхом імплементації передового досвіду єв-

ропейських країн, переходу від каральних до сервісних функцій і забезпечення керованості й єдності системи. А отже, метою цієї Концепції визначено перетворення МВС України на цивільне правоохоронне багатопрофільне відомство з чітким розмежуванням політичної та правоохоронної функції. Орієнтиром у реформуванні МВС має стати побудова в Україні системи захисту правопорядку, яка відповідає стандартам провідних демократичних країн.

Концепція реформування МВС України передбачає реалізацію низки заходів, які орієнтовані на задоволення вимог суспільства до майбутніх правоохоронних органів, таких як:

1. Деполітизація правоохоронних органів. Відповідно до цього напряму реформування передбачається чітке відмежування політичної функції, яка залишиться за міністром внутрішніх справ та професійної, яку виконуватимуть керівники правоохоронних структур, що входитимуть до складу міністерства. Проходження служби в цих структурах не залежатиме від зміни політичного керівництва держави. Це призведе до того, що система менеджменту й механізми контролю зведуть до мінімуму можливості ухвалення рішень керівництвом міністерства під впливом політичних сил або політичних уподобань. Пропозиція полягає в застосуванні основних європейських принципів державної служби, таких як рівність, нейтральність, безперервність, здатність до адаптації, прозорість, довіра, надійність.

Працівники МВС, насамперед, є державними службовцями. Таким чином, вони повинні підкорятися керівникам державних органів влади, які були обрані та призначені демократичним шляхом і з дотриманням закону. Вони повинні відхиляти незаконні накази і нести відповідальність за незаконні дії, навіть якщо вони виконують накази вищих посадових осіб. Найголовнішим завданням є переконатися, що жодні служби чи службовці не можуть діяти в інтересах окремих осіб чи політичної партії. Керівник поліції не складає автоматично повноважень зі зміною уряду або міністра внутрішніх справ.

1. Демілітаризація, відповідно до якої у Міністерстві внутрішніх справ залишаться лише працівники, які виконують практичні функції у сферах правоохоронної діяльності, захисту конституційного ладу й територіальної оборони, захисту державного кордону, цивільного захисту населення й пожежно-рятувальної справи.

Ідея цього пункту впливає з відмови від військової системи, але варто поміркувати над тим, як правильно його інтерпретувати і відобразити у реформі. Створення цивільної моделі діяльності та стосунків серед персоналу - це дуже обмежене бачення демілітаризації. Перш за все, ці принципи повинні бути впроваджені через правила прийому на роботу і, особливо, професійної підготовки, по-друге, в невійськовій діяльності, через перегляд правил застосування зброї, вибір спорядження. В той же час, поліція є видимим і постійним проявом влади держави. Отже, працівника поліції має бути видно. Відмова від форми може бути виправдана тільки секретністю виконання завдання (кримінального розшуку, розвідки, боротьби з тероризмом тощо...). Уніформа дозволяє ідентифікувати звання і відповідальність особи як співробітника поліції і як особистості, якщо будуть впроваджені правила ідентифікації. Офіцеру поліції без форми легше порушувати правила ідентифікації, ніж в уніформі. Крім того, присутність на вулицях і в громадських місцях працівників в уніформі є частиною заходів з попередження злочинності і вони впливають на відчуття безпеки.

Загальною практикою для європейських країн є те, що всі співробітники поліції, які не беруть участі в конкретних спецзавданнях, повинні носити уніформу, в тому числі й керівництво поліції; як на вулиці, так і на робочому місці; поліцейських відділках і в штабі.

2. Децентралізація – територіальні підрозділи служб МВС самостійно вирішуватимуть питання планування поточної діяльності, кадрової політики й розподілу наданого бюджету. Вони будуть нести повну відповідальність за прийняті рішення перед місцевою громадою та керівництвом МВС. Передбачається скорочення значної кількості підрозділів зі спорідненими й дублюючими функціями та їх реорганізація (підрозділи боротьби з організованою злочинністю, ветеринарної, транспортної міліції тощо). Також, буде переглянутий статус Державної автомобільної інспекції, розширено повноваження дільничних інспекторів міліції і патрульної служби. Зменшиться кількість спеціальних підрозділів, натомість буде створено один універсальний.

Автономія дає більше можливостей і свободи, незалежний статус впливає на підпорядкування і ресурси. Якщо місцевим органам надати більше самостійності, це дозволить забезпечити кращу адаптацію служби до місцевих і регіональних умов по відношенню до національної політики. В той же час, важливо зберегти національний контроль, розвивати національну доктрину працевлаштування для цього виду поліції, визначити керівні принципи та національні пріоритети в боротьбі зі злочинністю; контролювати і забезпечувати набір кадрів професійну підготовку працівників і нагляд; встановити правила функціонування.

3. Запровадження європейської моделі підбору й навчання кадрів. Кадри добиратимуться прозоро, на конкурсній основі, з урахуванням думки громадськості й за результатами тестування на детекторі брехні. Пріоритет буде надаватися громадянам, що пройшли строкову військову службу. Також, буде запроваджено багаторівневу систему освіти : первинна підготовка, середній рівень та вищий рівень. В роботі кадрових та екзаменаційних комісій буде приймати участь громадськість [2].

Окремим напрямом можна виділити забезпечення дисципліни та законності в органах внутрішніх справ. Пропонується створення дієвих механізмів контролю за діяльністю правоохоронців громадськістю, буде підвищено роль інститутів громадянського суспільства та органів місцевого самоврядування в заходах із забезпечення прав і свобод населення. Контроль громадськості за діяльністю МВС буде передбачати: доступність громадян до інформації про розгляд їхніх заяв на кожному етапі; участь громадськості у проведенні службових розслідувань за фактами порушень з боку правоохоронців; звітність перед громадянами; доступність громадян до інформації про діяльність правоохоронців та їхніх рішень. Також буде мінімізовано упередженість працівників правоохоронних органів шляхом запровадження системи їх ідентифікації та технічних засобів контролю за діяльністю (за допомогою GPS, відеоспостереження).

Разом з удосконаленням функціональної структури міністерства й підпорядкованих центральних органів виконавчої влади, впроваджуватимуться сучасні автоматизовані інформаційні й телекомунікаційні технології. Передбачається створення електронного документообігу й автоматизованих інформаційно-пошукових систем, удосконалення електронних баз даних, засобів відео фіксації

правопорушень та діяльності працівників органів внутрішніх справ, термінали реєстрації відвідувачів, системи безготівкової оплати штрафів.

Таким чином, реалізація положень Концепції дасть змогу якісно вдосконалити ефективність і своєчасність реагування на виклики й загрози, наблизить стандарти діяльності правоохоронців до європейських, підвищить якість надання послуг громадянам і рівень довіри суспільства до МВС. Одночасно передбачається удосконалення правового і соціального захисту працівників системи МВС, підвищення авторитету і престижу служби в правоохоронних органах.

1. Про Стратегію сталого розвитку України 2020 : указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

2. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1221454;jsessionid=721F2250F4A2FC652E28C55254180F58>.

3. Концепція першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1221454;jsessionid=721F2250F4A2FC652E28C55254180F58>.

Глобенко Геннадій Іванович
к.ю.н., доц., професор кафедри
кримінального процесу та організації
досудового слідства Харківського
національного університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ТА ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ З ПИТАНЬ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

За останні роки кримінальний процес України зазнав значних змін, перш за все, пов'язаних з переоцінкою ставлення до особи, яка задіяна у сферу кримінального судочинства. Отже, кримінальний процес покликаний забезпечити права та свободи не лише осіб, щодо яких здійснюється кримінальне провадження, а й потерпілих. Разом із тим законодавець та більшість науковців за інерцією звертають увагу на процесуальні аспекти захисту лише прав підозрюваного та обвинуваченого. Натомість положення чинного законодавства щодо процесуального статусу потерпілого, а серед іншого і відшкодування (компенсації) шкоди потребують суттєвого удосконалення. Вищевказане спонукає звернутись до окремих міжнародно-правових актів та зарубіжного досвіду, що у свою чергу сприятиме аналізу як чинного кримінального процесуального законодавства, так і інших суміжних галузей права з досліджуваного питання.

У світовій науці та правозастосовній діяльності питання реального та повного відшкодування шкоди особам, які стали жертвами злочинних діянь, віднесено до найбільш значущих. Тому не безпідставно, світова спільнота щорічно 22 лютого відзначає Міжнародний день захисту жертв злочинів. У цей день в 1990 р. Уряд Великобританії прийняв «Хартію жертв злочинів», де детально описані зміни, що відбулися в законодавстві та судовій практиці, що стосуються питань забезпечення безпеки та соціальної допомоги особам, які постраждали від злочинних посягань.